

MAKT

ATT FORMA SAMHÄLLET

OCH SITTEGET LIV

**Metoder för att nå och engagera
utrikes födda kvinnor i den lokala demokratin**

RÖSTRÄTT.

Författare: Malpuri Groth och Lova Gustafson
Grafisk form: Elin Kusmin
Utgivningsår: 2019
ISBN: 978-91-519-0177-0

Denna publikation ingår i projektet RÖSTRÄTT som har finansierats av Svenska Postkodstiftelsen. Svenska Postkodstiftelsen ansvarar inte för innehållet i denna publikation.

INNEHÅLL

FÖRORD	4
INLEDNING	6
<i>Kvinnors politiska rättigheter, makt och inflytande</i>	6
<i>Det demokratiska utanförskapet bland utrikes födda kvinnor</i>	7
<i>Orsaker till ett lågt valdeltagande</i>	8
<i>Demokratiarbetet måste jämställdhetsintegreras</i>	8
<i>Utgångspunkter i Rösträtt</i>	10
RÖSTRÄTT	11
<i>Utrikes födda kvinnor som agenter för ökat valdeltagande</i>	11
<i>Analysera och rekrytera</i>	12
Goda exempel: <i>Demokrati med baby / Stadsdelsmammor (EÅV)</i>	14
<i>Utbilda och rösta</i>	16
<i>Mobiliseringsaktiviteter</i>	18
<i>Checklista för en välfungerande kommunikation</i>	19
Goda exempel: <i>Feriearbetande demokratiambassadörer /</i>	
<i>KFUM Interact</i>	21
<i>Fortsatt engagemang</i>	22
Goda exempel: <i>Utvärdering och besök på Riksdagen</i>	
<i>och Kvinnogrupp i Vrigstad</i>	23
<i>"Prata inte OM oss, prata MED oss"</i>	25
Goda exempel: <i>Kvinnogrupp i Skärholmen / Film som medium för</i>	
<i>att komma åt svåra frågor</i>	27
NYCKELKNIPPA	28
REFERENSLISTA	30
<i>Bilaga 1: Follow the money</i>	32
<i>Bilaga 2: Mitt bästa argument och det goda samtalet</i>	33
<i>Bilaga 3: Årsmöteskrav</i>	34

Faktarutor finns på sidorna 6, 7, 8 och 10

FÖRORD

Mycket återstår innan utrikes födda kvinnor har samma makt att forma samhället och sina egna liv som män. Endast 2,8 procent av ledamöterna i riksdagen var utrikes födda kvinnor efter valet 2014, efter att endast 72 procent av gruppen hade röstat. I vissa områden var det totala valdeltagandet så lågt som 50 procent - ett betydande demokratiskt underskott.

För att få fler utrikes födda kvinnor att rösta i valen 2018 genomförde Sveriges Kvinnolobby projektet Rösträtt. Genom att rekrytera, utbilda och organisera över 100 demokratiambassadörer i tio städer har vi nått 15 000 utrikes födda kvinnor. Efter valet kan vi konstatera att vårt arbete har bidragit till att öka valdeltagandet i många valkretsar.

Men makten att forma samhället handlar om mer än att rösta på valdagen. För att stärka utrikes födda kvinnors inflytande krävs reformer som gör att fler kvinnor kommer i arbete och kan försörja sig själva, insatser för en jämnare fördelning av obetalt hem- och omsorgsarbete samt åtgärder för att förebygga, identifiera och åtgärda mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck.

Utöver det krävs också ett aktivt demokratiarbete som genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv under hela mandatperioden. Myndigheter och kommuner som möter medborgare, politiska partier och andra föreningar måste rikta sig till utrikes födda kvinnor, skapa former för reellt inflytande och utforma verksamheter och förslag efter utrikes födda kvinnors behov.

I denna metodhandbok har vi sammanställt våra slutsatser från projektet Rösträtt. Vi lyfter våra egna erfarenheter från arbetet med demokratiambassadörer inför valet. Men vi tar också upp insikter om hur demokratiarbetet i stort kan utvecklas som vi har samlat på oss under projektets gång.

Anna Giotas Sandqvist, ordförande, Sveriges Kvinnolobby
Clara Berglund, generalsekreterare, Sveriges Kvinnolobby

Stockholm, januari 2019

**ANVÄND RÖSTEN
DU FICK FRÅN
KVINNORNA
1921 FÖR
ATT STOPPA
SEXISTERNA OCH
RASISTERNA 2018**

Inför riksdagsvalet 2018 tog konstnären Jessica Hallbäck fram ett budskap i samarbete med projektet Rösträtt på Sveriges Kvinnolobby. Bilden fick stor spridning i sociala medier.

INLEDNING

I denna metodhandbok presenteras jämställdhetsintegrerade och intersektionella arbetssätt för att öka utrikes födda kvinnors demokratiska delaktighet. Övergripande handlar våra metoder om att rekrytera, rusta och stötta demokratiambassadörer som i sin tur engagerar fler medborgare i sin närhet.

Arbetssättet är inte nytt. Många kommuner arbetar redan med att rekrytera, utbilda och mobilisera demokratiambassadörer för att öka deltagandet i de allmänna valen. Många har också särskilda ad-hoc satsningar för att få utrikes födda kvinnor delaktiga i den lokala demokratin. Men vi vill visa hur arbetet med demokratiambassadörer kan göras med ett genomgående jämställdhetsperspektiv och på ett långsiktigt och hållbart sätt.

Handboken riktar sig till kommuner, dels till tjänstepersoner på förvaltningsnivå som på olika sätt arbetar med demokrati- och jämställdhetsfrämjande insatser och dels till styrning och ledning. Tjänstepersoner och politiker på alla beslutsnivåer kommer ha användning av metoderna för att lyckas med sitt övergripande jämställdhets- och demokratiarbete. Handboken riktar sig även till politiska partiers lokala nivåer, studieförbund och det civila samhället.

Kvinnors politiska rättigheter, makt och inflytande

Kvinnor och män i Sverige har samma medborgerliga- och politiska rättigheter. I regeringsformens 1 kap. i 1§ och 2 § slås fast att all makt utgår från folket, att allmän och lika rösträtt råder samt att det allmänna ska verka mot diskriminering och för alla människors delaktighet i samhället.

FAKTARUTA 1

Sveriges demokratipolitiska mål och Sveriges demokratistrategi

Under åren 2018–2021 ska en kommitté planera, samordna och genomföra olika åtgärder och insatser för en stark demokrati, med utgångspunkt i Sveriges demokratipolitiska mål och nationella demokratistrategi (dnr Ku2018/01406/D).

Sveriges demokratistrategi innehåller tre demokratipolitiska prioriteringar 2018–2021:

- ▶ **Främja** - fler ska vara delaktiga i demokratin
- ▶ **Förankra** - fler ska ha kunskap om demokratin (fler ska förstå och praktisera demokratin)
- ▶ **Försvara** - fler ska stå upp för demokratin

Sveriges jämställdhetspolitiska mål anger också att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Målet gäller alla kvinnor och män, oavsett bakgrund.

Alla kvinnors inflytande är en förutsättning för att demokratin ska vara stark och levande. Genom att olika grupper av kvinnor deltar kommer olika erfarenheter, åsikter och perspektiv fram. Då blir det möjligt att utforma reformer som möter hela samhällets behov och accepteras av folket. Resultatet blir en hållbar demokrati med engagerade och medvetna medborgare. Det bidrar till ett samhälle med mer tillit till institutioner och ett större ansvarstagande för samhällsutvecklingen. Arbetet med att öka kvinnors politiska makt kräver också ett parallellt arbete för att stärka kvinnors livssituation på alla områden.

FAKTARUTA 2

Sveriges jämställdhetspolitiska mål och delmål

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken i Sverige är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Detta bryts i sin tur ner i sex delmål:

- ▶ **En jämn fördelning av makt och inflytande.** Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- ▶ **Ekonomisk jämställdhet.** Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- ▶ **Jämställd utbildning.** Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- ▶ **Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.** Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- ▶ **Jämställd hälsa.** Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- ▶ **Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.** Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Det demokratiska utanförskapet bland utrikes födda kvinnor

Mycket återstår innan målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv är uppnått. Bland ledamöter i riksdagen är 44 procent kvinnor och Sverige har ännu inte haft en statsminister som är kvinna. Det finns olika anledningar till att gruppen kvinnor och män, på strukturell nivå, har olika tillgång till makt och inflytande. Idén om mannen som norm och agendasättare i politiska processer och vid beslutsfattande får konsekvenser för kvinnors tal- och handlingsutrymme. Något som ofta är utmärkande i normens (mannens) position är tillgången till tolkningsföreträdare. Den som besitter tolkningsföreträdare (mannen) har större möjlighet att definiera, beskriva och värdera verkligheten i olika sammanhang (Wahl et al, 2011). Detta inskränker kvinnors möjligheter att beskriva sina behov och resulterar i att mäns erfarenheter ofta utgör underlag för beslutsfattande.

Utrikes födda kvinnor har ännu mindre inflytande i samhället än kvinnor i gemen och befinner sig ofta i ett demokratiskt utanförskap. Bara 2,8 procent av ledamöterna i riksdagen är utrikes födda kvinnor (SCB, 2014). Maktlösheten märks också i valdeltagandet. Av kvinnor födda i andra länder röstade bara 72 procent i valet 2014 (SCB, 2014). I vissa områden var valdeltagandet för utrikes födda kvinnor så lågt som 50,4 procent t.ex. i stadsdelen Nydala i Malmö vid valet 2014. För kvinnor som dessutom lever i en hederskontext är makten över sitt eget liv och samhället ännu mer begränsat.

FAKTARUTA 3

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck handlar om att upprätthålla en grupps, t.ex. en släkts, grannar i ett bostadsområdes eller andra nätverks, heder genom att begränsa framförallt kvinnors och flickors fri- och rättigheter. Det kan handla om tvångsgifte, könsstympning och grovt våld. Det kan även handla om att inte få välja vilka kläder en ska ha på sig eller vem en ska umgås med och blir kär i.

Hederssystemet består av en komplicerad makthierarki där kvinnor befinner sig längst ned. Maktordningen är dock inte statisk utan kan rubbas av en bättre etablering i samhället. Att aktivt arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck innebär att ge målgruppen kunskap om sina rättigheter och skyldigheter, erbjuda möjlighet att utbilda sig och riktade insatser för etablering på arbetsmarknaden, förebyggande insatser samt att direkt ingripa mot våldet. En särskilt utsatt grupp inom hederskontexten är personer med funktionsnedsättning ("Gömd & Glömd", 2014).

Orsaker till ett lågt valdeltagande

Det finns olika förklaringar till att individer och grupper avstår från att rösta, enligt Sveriges Kommuner och Landsting, SKL:s, rapport "Rätt att rösta". Ju svagare en persons socioekonomiska ställning är i samhället och ju mindre integrerad personen är, desto lägre är sannolikheten att en person röstar. Låg kunskap om hur en röstar, lågt politiskt intresse, begränsade kunskaper om partierna och deras politik, lågt förtroende för politiker och deras vilja att lyssna samt låg tilltro till den egna förmågan att förstå och påverka politiska beslut spelar också stor roll för valdeltagandet. Enligt demokratiutredningen "Låt er forma framtiden!" (SOU 2016:5) finns ett samband mellan att inte delta i demokratiska processer mellan valen och sociala och ekonomiska faktorer såsom lägre utbildning, lägre inkomst och en svag förankring på arbetsmarknaden. I demokratiutredningen framkommer också att valdeltagande och delaktighet mellan valen påverkas av socialt arv och att barn till föräldrar som i mindre utsträckning deltar i demokratin tenderar att inte heller göra det.

Demokratiarbetet måste jämställdhetsintegreras

För att komma åt den sneda maktfördelningen mellan könen behöver alla verksamhets- och politikområden, inklusive demokratiarbetet, genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Att arbeta med jämställdhet på detta integrerade sätt är också i linje med Sveriges antagna strategi för jämställdhetsintegrering. Genom jämställdhetsanalyser kan åtgärder vidtas för att kvinnor ska få sitt berättigade utrymme, göra sina röster hörda och att bli lyssnade på. Jämställdhet som utgångspunkt hjälper även till att synliggöra andra maktordningar och diskrimineringsgrunder som förstärker utsattheten.

Tyvärr har vi i arbetet med projektet Rösträtt sett hur kommuners demokratiutvecklande arbete ofta riskerar att bli könsblint. Vi hoppas att denna metodhandbok ska ge kommuner och andra aktörer verktyg och inspiration till att arbeta med och utveckla sitt demokratiarbete med fokus på att kvinnor och särskilt utrikes födda kvinnor ska få större makt att forma samhället och sina egna liv.

FAKTARUTA 4

Mäns våld mot kvinnor

Mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor är en kränkning av deras mänskliga rättigheter och ett hot mot demokratin. Våldet förekommer i skiftande miljöer och riktas mot kvinnor i alla åldrar, oavsett bakgrund eller funktionsvariation. Det vanligaste är att kvinnan eller tjejen blir utsatt i hemmet av en man som hon har en nära relation till.

Mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor grundar sig i, och återskapar, samhällets maktstruktur baserad på kön har det en enorm omfattning och yttrar sig på många olika sätt:

- ▶ **Fysiskt våld** - så som knuffar, slag eller att låsa in kvinnan i hemmet
- ▶ **Psykiskt våld** - så som hot, kränkningar, och nedvärdering
- ▶ **Sexuellt våld** - allt som skadar kvinnans sexuella identitet
- ▶ **Materiellt våld** - allt som skadar kvinnans saker och personliga tillhörigheter så som exempelvis pass, telefon eller röstkort
- ▶ **Ekonomiskt våld** - att kräva inloggning till Bank-ID, ta lån i kvinnans namn eller kontrollera hennes pengar

Oavsett hur våldet yttrar sig är det viktigt att komma ihåg att det påverkar kvinnans handlingsutrymme, beteende, självkänsla och välmående. Det är ett demokratiproblem som både kan tysta kvinnan samt göra det omöjligt för henne att utöva sina demokratiska rättigheter fullt ut.

Utgångspunkter i Rösträtt

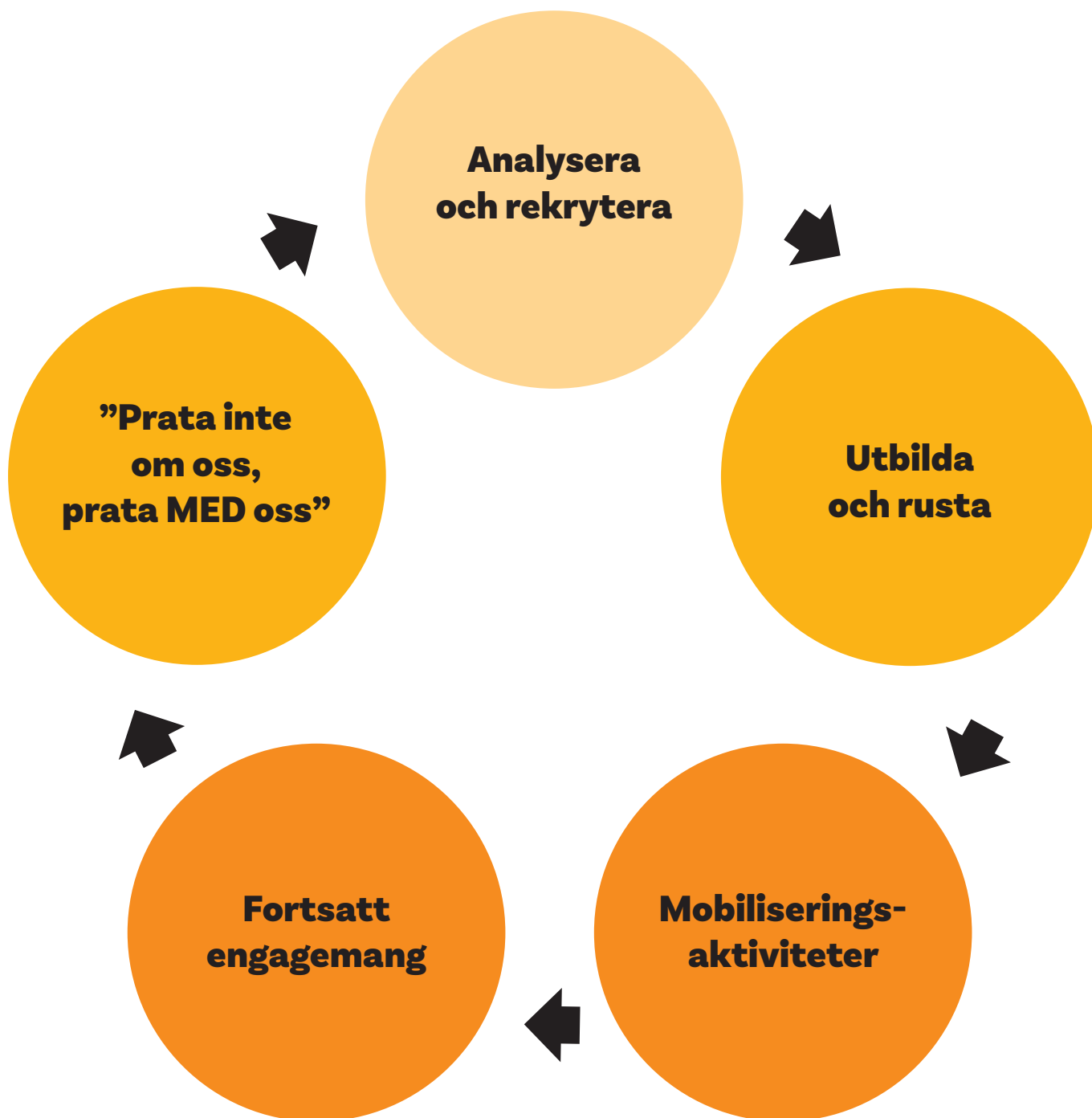
Här presenterar vi några av de utgångspunkter som har varit styrande för vårt arbete i projektet Rösträtt:

- ▶ **Kvinnor har redan ett sammanhang och ett engagemang.** Vi vet att utrikes födda kvinnor har ett stort engagemang men att förutsättningarna för att kanalisera sina åsikter sviker. Utrikes födda kvinnor har, precis som gemene medborgare, etablerade sammanhang.
- ▶ **Engagemang föder deltagande.** Ett vanligt missförstånd är att personer som t.ex. inte röstar är ointresserade av politiska frågor. Vi menar att det inte är så. Alla är engagerade i någon fråga och har åsikter men inte alla får utlopp för sitt engagemang i politiska processer. Vi menar att det därför är viktigt att skapa förutsättningar för kvinnor att kanalisera sitt redan befintliga engagemang i politisk delaktighet, så som att rösta.
- ▶ **Jämställdhetsfrågor är en nyckel till engagemang.** Jämställdhetsfrågor engagerar många, men får oftast lite utrymme i debatten. Genom att lyfta jämställdhetsfrågor kan det väcka engagemang som i sin tur bidrar till ökat deltagande.
- ▶ **Hållbar demokrati kräver engagemang.** Engagerade och medvetna medborgare ger förutsättningar för en hållbar och långsiktigt stabil demokrati. (För att nära engagemanget och för att institutioner ska behålla medborgarnas tillit är det viktigt att medborgares idéer tas tillvara av demokratins institutioner.)
- ▶ **Riktade insatser för kvinnor och flickor.** Forskning visar att insatser för kvinnor och flickor, i högre utsträckning än för män och pojkar, får stor spridning och påverkan på övriga samhället. Det är särskilt viktigt med riktade insatser för utrikes födda kvinnor och flickor eftersom de är den grupp som har mindre makt och inflytande i samhället.
- ▶ **Eldsjälar i etablerade grupper - en kanal för hållbart demokratiarbete.** Nyckeln till att få demokratiarbetet att få fäste i nya sammanhang är att hitta eldsjälar och utbilda dem till demokratiambassadörer för att hålla aktiviteter i sina etablerade sammanhang. Det är också viktigt att sedan förvalta och följa upp det deltagande som uppstår i dessa aktiviteter och bygga vidare relationer.

RÖSTRÄTT

Utrikes födda kvinnor som agenter för ökat valdeltagande

Nu kommer vi att presentera Rösträttsmetodikens fem steg. Under varje steg lyfter vi lärdomar som har varit avgörande för framgångarna i projektet omformulerade till tips och praktiska tillvägagångssätt. Vi hoppas att detta kan hjälpa er att utveckla ert demokratiarbete till att bli mer jämställt och öka valdeltagandet på fler håll i landet.

Analysera och rekrytera

Det första steget är att rekrytera demokratiambassadörer. En demokratiambassadör är en person som är etablerad i en målgrupp som ni i vanliga fall har svårt att nå och som ska agera ambassadör för att föra vidare information och väcka intresse för demokratin. Börja med att analysera hur deltagandet ser ut idag och vilka etablerade sammanhang som finns i området och som ni kan använda er av.

► Sätt upp tydliga mål

För att kunna följa upp arbetet är det viktigt att sätta upp kortsiktiga och långsiktiga mål. Ett kortsiktigt mål kan vara att nå ett visst antal kvinnor inom en viss tid eller ett ökat valdeltagande för kvinnor i vissa valdistrikt. Ett långsiktigt mål kan vara att ett visst antal demokratiambassadörer ska fortsätta sitt demokratiska deltagande över tid. Oavsett om ert arbete riktar sig specifikt till kvinnor eller inte, är det viktigt att alltid ha könsuppdelade mål. Tänk också på att målen ska vara mätbara.

Exempel på mätbara mål: Rekrytera 15 demokratiambassadörer i år, varje demokratiambassadör ska nå 20 personer. 5 demokratiambassadörer ska fortsätta sitt engagemang, 3 demokratiambassadörer ska ingå i efterföljande medborgardialoger.

► Kartlägg deltagandet och identifiera sammanhang

Kartlägg genom befintlig statistik, t.ex. från Valmyndigheten, SCB eller Kolada, i vilka områden er kommun har särskilt lågt valdeltagande eller på andra sätt många medborgare som står utanför demokratin. Undersök också utifrån kön och andra parametrar som exempelvis bostadsområde vilka målgrupper ni vanligtvis når ut till och inte når ut till. Det är den målgrupp som har ett lågt deltagande och som ni har svårt att nå som ni ska arbeta vidare med.

Identifiera vilka sammanhang målgruppen befinner sig i, det kan vara föreningar så som ungdoms- och idrottsföreningar, matlagings- eller odlingsföreningar, hembygdsföreningar, konst- och kulturföreningar eller pensionärsföreningar. Det kan också vara arbetsgivare, föräldragrupper, religiösa sammanhang, folkhögskolor, studieförbund, familjer, vänkretsar eller andra nätverk. Ett tips är att använda kontaktytor som redan finns. Intervjua sköterskorna på BVC, bibliotekarien, samhällsvägledare på medborgarkontoret eller överlåt kartläggningen åt någon som på andra sätt möter er målgrupp. Om ni inte hittar några sammanhang genom dessa kanaler, fundera över om ni behöver arbeta genom uppsökande verksamhet.

Nyckeln är att inte skapa nya konstellationer utan att leta i de sammanhang som redan finns. Ett etablerat sammanhang ger en naturlig väg in i målgruppen och kontakt med flera personer i målgruppen. I etablerade grupper finns dessutom mellanmännisklig dynamik, gemensamma nämnare och trygghet som utgör en bra grund för organisering och informationsutbyte.

► **Kontakta utvalda kvinnor och gör samtidigt en bred utlysning**

Hitta enskilda lokala ledare eller eldsjälarna i de sammanhang som ni har identifierat, gärna kvinnor. Eldsjälarna kan själva bli demokratiambassadörer och/eller hjälpa er att hitta andra lämpliga personer. Ring, mejla eller boka in ett möte med dessa kvinnor och förmedla att de är viktiga för den lokala demokratin. Ta fram en samarbetsform som funkar för båda parter, det kan t.ex. handla om att eldsjälarna kan anställas under en period, förfoga över en av kommunens lokaler eller om att föreningen som de är aktiva i kan få ett bidrag för ett visst arbete.

Gör samtidigt breda utlysningar som ni kan sprida bland målgruppen:

- Sätt upp affischer på torgen, anslagstavlor och mötesplatser.
- Boka in möten med personer/grupper och för att utlysningen ska föras vidare muntligt.
- Skicka en "bli demokratiambassadör"-utlysning per mejl/sociala medier/ lokaltidning och uppmuntra alla till att sprida vidare.
- Be era nuvarande kontakter att "föra ordet vidare".
- Besök en aktivitet i en förening eller en SFI-klass och presentera initiativet muntligt.

► **Tänk på detta när du tar kontakt!**

För att skapa så bra möten som möjligt och undvika missförstånd i mötet med potentiella demokratiambassadörer har vi några tips för kommunikationen.

- Använd ett språk som är lättillgängligt; översätt kommunikationsmaterial till lättläst svenska och till språk som är vanligt förekommande bland dem ni vill nå ut.
- Motivera hur de genom uppdraget som demokratiambassadörer kan bidra till att förbättra lokalsamhället t.ex. genom att ställa en fråga om vad de tycker fungerar eller inte fungerar när det gäller barnomsorg, vård eller stadsmiljö. Belys sedan deras egna möjligheter att vara med och påverka politiska beslut genom den lokala demokratin och att arbetet som demokratiambassadör bidrar till detta.
- Erbjud barnpassning eller meddela att de kan ha med sig barn till aktiviteterna.
- Ge inte upp om eldsjälarna, ligg på och ring, sms:a eller använd andra kanaler som WhatsApp eller Facebooks funktion Messenger.

► **Att erbjuda ett arvode är viktigt**

Att erbjuda ett arvode kan vara viktigt för att nå ut till och locka även de som inte redan har ett brinnande intresse för demokrati och samhällsfrågor. Arvodet signalerar också att arbetet med demokratifrågor tas på allvar. I projektet Rösträtt fick demokratiambassadörerna 500kr för en genomförd och inrapporterad aktivitet.

GODA EXEMPEL

Demokrati med baby

Organisation: Svenska med baby

Svenska med baby är en civilsamhällesorganisation som skapar mötesplatser för nya och etablerade svenskar med syftet att bryta segregationen och underlätta etableringen av nya föräldrar i samhället. Svenska med baby har träffar, ofta en gång i veckan i olika lokaler runt om i landet, inte sällan i lokaler som används som öppna förskolor eller förskolor. Mötena fokuserar på gemensamma nämnare som förenar föräldrar och som inger trygghet och öppnar upp för trygga samtal. Dessa grupper är ett bra exempel på sammanhang där demokratiambassadörer kan rekryteras. Mobiliseringsaktiviteter kan sedan göras på träffarna med barn.

Stadsdelsmammor (EÅV)

Organisation: Enskede Årsta Vantörs Stadsdelsförvaltning i Stockholms kommun (EÅV)

En stadsdelsmamma är en kvinna som anställs av en kommun för att fungera som länk mellan en svårnådd målgrupp och kommunen. Stadsdelsmammans har som uppgift att genomföra olika aktiviteter för att förbättra etableringen. Vi menar att stadsdelsmammor kan fungera som demokratiambassadörer och att uppdragen påminner om varandra. I EÅV anställdes till att börja med två kvinnor som länge stått långt från arbetsmarknaden. De hade under en period varit i kontakt med kommunen genom olika etableringsinsatser och/eller socialtjänst. Nu finns det fyra stadsdelsmammor. Mellan juni 2018 och fram till september arbetade stadsdelsmammorna med att öka valdeltagandet i Rågsved med omnejd.

Metoden med stadsdelsmammor har använts på olika håll och syftar till att stärka kvinnors egenmakt, höja kunskapen om hur samhället fungerar, bryta isolering och visa vilka möjligheter som finns i närområdet. Genom stadsdelsmammorna har EÅV skapat en kanal till kvinnor som kommunen i vanliga fall inte når. I arbetet skapas förutsättningar för en tvåvägskommunikation, där kommunen via en etablerad kanal kan nå ut och sprida information till målgruppen samtidigt som målgruppen kan nå kommunen med olika politiska och samhällsutvecklande förslag.

Utbilda och rusta

När demokratiambassadörer har rekryterats är det dags att utbilda och rusta dem för att hålla i egna aktiviteter i sina befintliga sammanhang. Utbildningarna syftar till att informera om det demokratiska systemet, ge verktyg för att hålla i egna aktiviteter och till att väcka engagemang och glädje inför uppdraget. Här kommer några tips!

- ▶ **Erbjud kvinnoseparatistiska utbildningstillfällen.** I separatistiska rum har kvinnor möjlighet att känna trygghet och igenkänning och där de lättare kan komma till tals samt formulera och avhandla frågor som är viktiga för dem.
- ▶ **Utforma utbildningen tillsammans med målgruppen.** Samla ihop en fokusgrupp bland demokratiambassadörerna eller bolla utbildningsinnehållet med andra etablerade kontakter i målgruppen för att få fram vilka frågor engagerar och vilka kunskapsluckorna är.
- ▶ **Det är viktigt för engagemanget att ha fysiska utbildningar.** Det gör att kvinnorna får tillfälle att träffa varandra, diskutera och smitta varandra med engagemang.
- ▶ **Genomför minst en heldagsutbildning.** Utbildningen kan vara uppdelad på flera kvällar, en heldag eller gärna två heldagar om det går.
- ▶ **Ha fysiska pausaktiviteter under utbildningen för att hålla uppe intresset.** Här kan det vara roligt att överlåta pausaktiviteten till någon av föreningarna som finns representerat bland ambassadörerna.
- ▶ **Lyft frågor som engagerar.** Den viktigaste komponenten i utbildningen är att lyfta engagerande frågor. Undvik att bara ha en teknisk genomgång av valsystemet - berör även politiska frågor.

Se bilaga 1 för tips på övningar som kan genomföras under en utbildningsdag.

TIPS! Ta hjälp av kvinnoorganisationer

Om ni företräder en kommun och därmed har svårt att lyfta politiska frågor kan ni ta hjälp av externa aktörer så som kvinnoorganisationer, att komma och gästföreläsa eller hålla i en workshop. Många av Sveriges Kvinnolobbys medlemsorganisationer erbjuder föreläsningar och utbildningar. Du hittar alla medlemsorganisationer på www.sverigeskvinnolobby.se.

- ▶ **Erbjud barnpassning.** Som vi nämnt tidigare är det bra om barn kan vara med eller om ni kan erbjuda barnpassning. Ett tips kan vara att ha ett samarbete med öppna förskolans verksamhet eller med en förening som Svenska med Baby (läs ovan).
- ▶ **Sätt ihop en verktygslåda.** Enn verktygslåda eller en verktygspåse kan innehålla informationsbroschyrer, samtalskort och enkla visualiseringar av val- och demokratiska systemet som ambassadörerna kan använda i sina mobiliseringsaktiviteter.
- ▶ **Dela ut intyg.** Att ge ambassadörerna ett diplom efter avslutad utbildning eller ett referensbrev efter avslutat uppdrag skapar ett mervärde och stärker kvinnorna för fortsatt arbete och engagemang.
- ▶ **Var uppmärksam på eventuell hedersproblematik.** Det är viktigt att vara lyhörd inför om någon av demokratiambassadörerna lever i hederskontext eller kommer att möta andra som gör det i sitt uppdrag. Arbetet som demokratiambassadör kan vara ett viktigt steg i processen att ta sig ur en hederskontext, då krävs också att omgivningen är lyhörd och ger förutsättningar! (Det finns stödtelefonnummer för er som känner er otrygga med situationen.)

Mobiliseringsaktiviteter

Efter att demokratiambassadörerna har fått sin utbildning kan de hålla i egna mobiliseringsaktiviteter i sina sammanhang. Mobiliseringsaktiviteter kan t.ex. vara att olika föreningar som redan ses - som ett språkkafé, en föräldragrupp eller en handarbetarförening - ägnar en eller flera tillfällen åt demokratitemat. Det kan också vara en stor festival, en konsert eller publik grillfest i ett bostadsområde. Det kan även vara dörrknackning, föreläsningar eller workshops.

Det är viktigt att fundera över om ni vill nå många med ett enkelt budskap eller färre men skapa ett djupare demokratiskt samtal. Detta avgör formen för vilken typ av möten ni vill uppmuntra till.

Riktade möten, som exempelvis fokusgrupper, erbjuder ett tryggt rum där det finns utrymme för diskussion och funderingar. Dessa möten öppnar för kunskapsutbyte och deltagarna kan dra lärdom från varandras erfarenheter. Många av de aktiviteterna som gjorts i Rösträtt med etablerade grupper så som en sygrupp, en föräldragrupp, ett existerande mentorskapsprogram eller en etablerad kvinnogrupp, har varit den här typen av riktade, kvalitativa möten. Riktade möten ger också möjlighet att bättre anpassa upplägget efter målgruppens behov och förutsättningar.

Öppna möten, så som dörrknackning, torgmöten eller spontana möten på stan kan nå ut till fler, så arbetade t.ex. organisationen Tjejer i Förening (läs mer nedan). Dessa möten handlar snarare om att sprida ett kort budskap på kort tid, till så många som möjligt.

För att stimulera till många och effektiva mobiliseringsaktiviteter, tänk på följande:

- ▶ **Ställ krav på demokratiambassadörerna.** Sätt upp mål och krav som motsvarar de utfästelser som demokratiambassadörerna själva har gjort. Om ni erbjuder ett arvode, se till att upprätta ett rapporteringssystem, t.ex. ett kort formulär som fylls i innan pengarna betalas ut.
- ▶ **Ge demokratiambassadörerna frihet.** Ställ krav på att aktivitet ska genomföras men låt ambassadörerna utforma aktiviteterna själva. Det leder till att de kan anpassa aktiviteterna och informationen efter gruppens sammansättning och former. (Men var också beredda på att vissa ambassadörer även behöver stöd för att utforma sina aktiviteter.)
- ▶ **Ge demokratiambassadörerna en dagbok.** En lärdom från Tjejer i Förenings arbete är att ambassadörerna fick skriva dagbok under sitt uppdrag, dokumentera sina insatser, reflektera över diskussioner som förts och vad som väckt engagemang. Dagboken fungerar också som ett bra underlag för utvärdering och fortsatt utvecklingsarbete.

- ▶ **Upprätta fungerande kommunikationskanaler.** Framgångsrika sätt att kommunicera på är aldrig att underskatta! Utöver en plattform där demokratiambassadörerna kan diskutera med varandra är det viktigt med en fungerade kommunikationskanal mellan er och den enskilde ambassadören.
- ▶ **Erbjud en plattform för erfarenhetsutbyte och diskussion under arbetets gång.** Kanske kan ni skapa en fysisk eller digital plattform, en WhatsApp-grupp, Facebook-grupp eller månads-/veckomöte där ambassadörerna kan dela med sig av sina erfarenheter, fallgropar, hinder och lösningar samt hitta nya samarbeten.

Checklista för en ömsesidigt välfungerande kommunikation

- Kontaktuppgifter.**
Ta alltid fullständigt namn, personnummer, mejladress och telefonnummer till demokratiambassadören.
- Ha EN kontaktperson för kontinuitet.**
Kom överens om vem som är kontaktperson och se till att målgruppen kan kommunicera med den personen, försök att få till känslan av person och inte institution!
- En välfungerande kommunikationskanal.**
Kom överens om vilka kommunikationskanaler som ni ska använda er av, exempelvis mail, Facebook eller Whats-app.
- Tider för kommunikation.**
Kom överens om vilka tider som passar er bäst att kommunicera på och kan ge rimlig svarsfrekvens från båda sidor.
- Tider för fysiska möten.**
Kom överens om vilka tider som det är bäst att ha fysiska möten på.
- Lyckad informationsspridning.**
Kolla med målgruppen om var ni kan sprida information som ni vill ska nå många i målgruppen när ni t.ex. vill informera om en aktivitet eller händelse.
- Återkoppling.**
Det är också viktigt att ni svarar, är närvarande och ger beröm och feedback för att stärka känslan av att vara med i något viktigt!

- ▶ **Arrangera egna större mobiliseringsaktiviteter.** Komplettera demokratiambassadörernas egna aktiviteter genom att arrangera några större events som en demokratifest eller en festival med kulturarrangemang som ambassadörerna kan engagera sig i. Det skapar ett mervärde och en känsla av att arbetet som ambassadörerna gör är en del av något större.
- ▶ **Tillhandahåll faciliteter och stötta.** Se till att det finns lokaler, erbjud att ta kostnader för fika, hjälp till med tolk och material, erbjud era tjänster för att stötta vid större arrangemang, visa att ni finns där för att stötta och bolla kring motstånd eller problem som ambassadörerna stöter på.

Tips: Demokratiambassadörer som förebilder

I Rösträttsprojektet fick vi många förfrågningar om att komma och genomföra workshops om valet och demokratin för t.ex. kvinnogrupper i kommuner, SFI-klasser, språkkaféer eller andra nätverk och föreningar. Vi hade som princip att inte själva ta oss an dessa uppdrag utan att bolla dem vidare till demokratiambassadörerna. Vid alla förfrågningar letade vi upp och hittade demokratiambassadörer som kunde genomföra aktiviteterna. T.ex. var det en kvinna som precis avslutat sina SFI-studier som höll en workshop för två SFI-klasser om vikten av att rösta och det demokratiska systemet. Innan tillfället hade vi ett möte med henne och förberedde henne med praktiska tips, Power Points, övningar och manus.

Våra utvärderingar visade att konceptet var stärkande för demokratiambassadörerna som kände att de fick ett viktigt uppdrag och fick vara en förebild. Vi upplevde dessutom, trots en del språkförbistringar, att det också var väldigt givande för åhörarna att det var en nyexaminerad SFI-student som var bärare av och ambassadör för demokratin och det svenska demokratiska systemet.

GODA EXEMPEL

Feriearbetande demokratiambassadörer

Organisation: Tjejer i förening Malmö

Tjejer i Förenings (TiF) var en av föreningarna som ingick i Rösträttsprojektet. TiF samarbetade även med Malmö Stad och deras satsning ”Ung i Sommar”. De 17 demokratiambassadörerna som utbildades genom Rösträtt utbildade och handledde i sin tur 163 ungdomar mellan 16-19 år. Varje ambassadör hade ansvar för 8 ungdomar och ett eget stadsdelsområde i Malmö. Demokratiambassadörerna genomförde utåtriktade, öppna aktiviteter, där de spred information om valet, jämställdhet och demokrati. De anordnade många aktiviteter för barn för att nå föräldrar så som picknicker och grillfester, men de medverkade även vid olika kulturarrangemang och approcherade människor på gatan.

KFUM Interact

Organisation: KFUM Göteborg

Interact är ett tre-årigt projekt genomfört av KFUM Göteborg som handlar om att öka förutsättningarna för nyanlända unga kvinnor att etableras på arbetsmarknaden. En del av projektet är utformat som ett mentorskapsprogram för nyanlända flickor. Den första kullen i Interacts mentorskapsprogrammet blev själva mentorer för den andra kullen. Det var också dessa mentorer som sedan blev demokratiambassadörer för Rösträtt och fokuserade aktiviteterna med sina adepter på demokrati, jämställdhet, politik och valet.

Fortsatt engagemang

Det kan finnas olika anledningar till att medborgare går till vallokalerna. Vissa ser det som en plikt att rösta, medan andra röstar för att de tror på, och vill ha, politisk förändring. Vi menar att det senare skälet till att gå och rösta, att göra det utifrån ett engagemang, gynnar demokratin i högre utsträckning. Därför är det viktigt att insatser för att öka valdeltagandet är långsiktiga och pågår mellan valen. Nu när demokratiambassadörer har rekryterats, utbildats och sedan haft egna informationsaktiviteter i sina redan etablerade sammanhang är det viktigt att underlätta för ett långsiktigt deltagande i demokratin. Här är våra rekommendationer för att främja ett långsiktigt engagemang.

Tips! Aktivistkit

Sveriges Kvinnolobby har tillsammans med demokratiambassadörerna från Rösträttsprojektet tagit fram ett aktivistkit, en resursbank med information om hur en kan organisera sig, starta föreningar och fortsätta sitt engagemang.

Ni hittar aktivistkitet på sverigeskvinnolobby.se/aktivistkitet

► Erbjud fler och fördjupande utbildningar.

Demokratiambassadörerna i Rösträtt efterfrågade i utvärderingen fler och fördjupande utbildningar. Utbildningarna kan handla om politik och demokrati, hur en förening startas eller om ledarskap och kan erbjudas både till ambassadörerna och de sammanhang som ambassadörerna har hållit sina aktiviteter i.

► Ingå samarbete med ett studieförbund.

Studieförbundens uppdrag, faciliteter och form kan vara en bra form att erbjuda de demokratiambassadörer som vill fortsätta att bilda och förkovra sig i enskilda frågor eller i demokrati och politik generellt. Egna studiecirkel kan också vara ett substitut om det inte finns resurser att erbjuda fördjupande utbildningar (som nämndes ovan).

► Fortsätt med de plattformar som formats under arbetets gång.

Tidigare nämnde vi vikten av att skapa en plattform, fysisk eller digital, för erfarenhetsutbyte. Det är viktigt att den får finnas kvar, om ni själva inte har möjlighet att underhålla den kan ett sätt vara att låta någon särskilt involverad förening eller demokratiambassadör facilitera plattformen.

- ▶ **Demokratiambassadörer blir mentorer för nya ambassadörer.**
Om målet är att demokratiutveckling ska vara ständigt pågående, vilket det bör vara, är det bra att låta demokratiambassadörer från ett år vara mentorer åt eller hålla delar av utbildningen för demokratiambassadörer kommande år.
- ▶ **Studiebesök.**
Arrangera eller möjliggör ett studiebesök till ett av kommunfullmäktiges sammanträden eller en stor arbetsgivare för att inspirera.
- ▶ **Inkludera demokratiambassadörerna i er ordinarie verksamhet.**
Kanske kan ni skapa en tradition av att samla demokratiambassadörerna en gång per år för att inhämta deras synpunkter i en viss fråga eller ge dem en roll i en viss verksamhet där utrymme finns.

GODA EXEMPEL

Utvärdering och besök på Riksdagen

Organisation: Sveriges Kvinnolobby

I projektet Rösträtt träffades ca 30 demokratiambassadörer tre veckor efter valdagen för att dela med sig av sina erfarenheter och åsikter om projektet och komma med förbättringsförslag. I samband med det som kallades aktivistdagarna arrangerades också en "pizzafest" på kvällen där ambassadörerna tillsammans med personalen på Sveriges Kvinnolobby fick tid att nätverka i ett mer inofficiellt sammanhang. Det som var mest präglade för deltagarna var att de besökte riksdagen i samband med träffen. Detta var ett utmärkt exempel på när ett utvärderingstillfälle som gav möjlighet till utbyte, nätverkande och lärande för både projektägare och deltagare.

Kvinnogrupp i Vrigstad

Organisation: Individuell Människohjälps Vrigstad

Individuell Människohjälps (IM) i Vrigstad har en kvinnogrupp som ses regelbundet. Kvinnogruppens medlemmar utbildades inom projektet Rösträtt och blev demokratiambassadörer 2018. Efter Rösträttsutbildningen ordnade de sedan ett gemensamt tillfälle där de fick fördjupa sig i och diskutera vad de fått lära sig under utbildningsdagen. Som demokratiambassadörer anordnade de sedan aktiviteter på SFI-utbildningar i sin egen och i närliggande kommuner. Efter aktivistdagarna i Stockholm där kvinnogruppen presenterades för möjligheter för fortsatt engagemang valde de att starta en studiecirkel för att lära sig mer om jämställdhet. En viktig framgångsfaktor för kvinnogruppen i Vrigstad är kontinuitet. Kvinnogruppen har en gruppleadare som varit med dem under en längre tid. IM Vrigstad upprätthåller sin plattform med mycket små medel men lyckas trots det stärka kvinnor i sin integrationsprocess och personliga utveckling.

”Prata inte OM oss prata MED oss”

Eftersom demokratiarbetet bör fortgå mellan valen är det viktigt att kommuner tar tillvara den delaktighet som uppstår genom arbetet. Alltså att ni lyssnar, förvaltar och återkopplar för att bibehålla förtroendet. Detta är insikter som vi har samlat på oss under arbetets gång och som kan vara användbara för kommuner eller andra offentliga organisationer.

► **Medborgardialog som verktyg**

Medborgardialog är ett verktyg som många kommuner använder sig av för att förvalta medborgarnas åsikter, upprätthålla förtroende och förankra beslut. I en medborgardialog får målgruppen, tjänstepersoner och politiker från kommunen möjlighet att utbyta erfarenheter, behovsbeskrivningar, information och diskutera politiska förslag. I de flesta fall är medborgardialoger i sin utformning till gagn för redan starka röster i lokalsamhället, medan utrikes födda kvinnor som vanligtvis inte röstar sällan kommer till tals.

För att medborgardialoger ska förvalta alla medborgares åsikter, politiska förslag och förtroende är det viktigt att hitta nya former för medborgardialog, som att:

- Ta avstamp i demokratiambassadörerna eller deras sammanhang.
- Be målgruppen berätta om vilken struktur som passar dem bäst för en politisk dialog och stå till förfogande, hellre än att bjuda in målgruppen till olika medborgardialogsmöten på kommunens villkor där ramarna redan är satta och mötesagendan förbestämd.
- Skapa förutsättningar att flytta upp de jämställdhetspolitiska frågorna på den politiska agendan och skapa större utrymme för dessa frågor i debatten.
- Ni kanske har identifierat att en särskild grupp som exempelvis äldre, utrikes födda kvinnor inte kommer till tals i den ordinarie medborgardialogen då kan ni t.ex. ha fokusgrupper med just den specifika gruppen i ert lokalområde.

► **Genomför och återkoppla.**

Skapa en infrastruktur för uppföljning, återkoppling och kontinuitet i arbetet. Det har avgörande betydelse att målgruppens åsikter och politiska förslag tas tillvara i det demokrati- och jämställdhetsfrämjande arbetet i en kommun. Om arbetet blir ett spel för gallerierna riskerar det skada förtroendet för lokala demokratiåtgärder och legitimiteten för politiken går förlorad. Det är därför oerhört viktigt att ta medborgardialogen på allvar. Se till att politiska förslag från målgruppen följs upp i nämnder och kommunfullmäktige och att det finns välfungerande rutiner för återkoppling av åtgärder som genomförts och beslut som tagits.

Tips! Ge utrymme för kvinnoorganisationer i kommunen

Ge särskilt organiserings- och påverkansutrymme för kvinnoorganisationer i kommunen, så att de kan skapa synergier och förutsättningar för informations- och kunskapsutbyte, få kännedom om varandras arbete och bli starkare röster. Det kan vara ett "kvinnohus" med lokaler, där det t.ex. finns kulturaktiviteter och barnpassning. Det kan vara riktade, men inte styrda, medel för kvinnoorganisationer i kommunen för stärkt organisering. Det kan också vara särskilda former för dialog där kvinnoorganisationerna får tycka till om kommande politiska beslut eller befintliga kommunala verksamheter.

► **Realistiska förväntningar.**

För att politiker och tjänstepersoner ska kunna lyssna på målgruppen kan det underlätta att det finns välformulerade och realistiska ramar för vad medborgaren kan föreslå och kommentera. Dessa ramar bör också förmedlas till målgruppen tidigt i dialogen, så att målgruppens förväntningar blir så realistiska som möjligt.

► **Återkommande möten.**

Skapa kontinuitet genom att ha fysiska och återkommande möten. Se till att dessa möten blir kvalitativa och stärkande och ett bra tillfälle att diskutera nya politiska förslag och resultatet av tidigare medborgarförslag.

► **Organisatoriskt minne.**

Det är av stor vikt att upprätta en process och ett organisatoriskt minne som är hållbart och inte är avhängigt enskilda personer och eldsjälur i kommunen. För att skapa kontinuitet i arbetet är det exempelvis fördelaktigt att inte anställa en tjänsteperson som ska arbeta med att öka valdeltagandet, så sent som i början av ett valår utan att det förläggs på existerande tjänster som ska ha utrymme och tid att göra jobbet mellan valen.

Tips! Utse kontaktpersoner i olika samhällsfunktioner och samordnare på kommunen

Utse kontaktpersoner i det demokrati- och jämställdhetsfrämjande arbetet på exempelvis biblioteket, jobbtorget och medborgarkontoret. I uppdraget kan ingå att uppmärksamma och fånga upp målgruppen och bjuda in dem till olika sammanhang som medborgardialoger, kunskapsutbyten och kompetenshöjande insatser. Utse även specifika samordnare på kommunen för det demokrati- och jämställdhetsfrämjande arbetet.

GODA EXEMPEL

Kvinnogrupp i Skärholmen

Organisation: Skärholmens Stadsdelsförvaltning i Stockholms stad

I Skärholmen finns, som i många andra kommuner, en tjänst på förvaltningen som har som uppgift att ha kontakt med det civila samhället. Tjänstepersonen har knutit till sig en grupp (löst sammansatta) kvinnor som bor i ett område som anses vara "otryggt". Tjänstepersonen har arbetat med gruppen under en lång tid och byggt upp ett förtroende. Genom den här modellen, som fokuserar på ett långsiktigt samarbete och vikten av ett uppbyggt förtroende hos målgruppen, skapas en god kommunikationskanal mellan "en svåråtkomlig målgrupp" och kommunen.

Kvinnogruppen har genom denna kommunikationskanal kunnat peka på olika behov som finns i området och kommunen har med relativt små medel kunnat genomföra stora förändringar. Kvinnorna formulerade t.ex. ett önskemål om att öka tryggheten i sitt bostadsområde. Genom dialog med tjänstepersonen undersöktes vad som var otryggt och vad som skulle öka tryggheten. Tjänstepersonen gjorde sedan en kartläggning av vad kommunen kunde göra, vad bostadsbolaget kunde göra, om det fanns någon annan instans som kunde involveras och om medel kunde sökas. Under tiden återkopplade tjänstepersonen till kvinnogruppen. Några av insatserna gick att genomföra vilket ökade tryggheten för gruppen och hela bostadsområdet. Det som inte gick att genomföra återkopplades också, men eftersom tjänstepersonen hade hållit gruppen informerade under hela processen kom det varken som en överraskning eller minskade förtroendet för tjänstepersonen.

Film som medium för att komma åt svåra frågor

Organisation: Populate, Kommunikationsbyrå för film

Genom att använda film som metod kan svåra och komplexa frågor behandlas och olika röster få utrymme. Kommunikationsbyrån Populate har bland annat arbetat med olika projekt som rör utanförskap i förorter. Ett exempel är den dokumentära serien "Vi är Gottsunda". Det var svårt att få flickor och kvinnor att medverka i dokumentära filmer. De fick istället sina berättelser inspelade på ljudfiler som sedan fick ligga till grund för en fiktiv berättelse. På så sätt vågade målgruppen tala om ämnen som rörde dem utan att avslöjas personligen, vilket av målgruppen upplevdes som ett trygghetsproblem. Utifrån flickornas och de unga kvinnornas berättelser kan kommunen bättre förstå frågor som är viktiga för målgruppen och anta åtgärder därefter.

NYCKELKNIPPA

Nedan presenteras en checklista över förutsättningar som behöver vara uppfyllda för att metoderna som beskrivs i den här handboken ska få önskvärd effekt i kommunens demokrati- och jämställdhetsfrämjande arbete. Nyckelknippan är även en sammanfattning av handboken.

- ▶ **Utbilda personal om kvinnors rättigheter och jämställdhet**
Se till att tjänstepersoner och politiker i kommunen får utbildning i vad införlivandet av ett jämställdhetsperspektiv i verksamhetens alla delar innebär och vad som hindrar och främjar kvinnors tillgång till makt och inflytande. Prata om vikten av att det demokrati- och jämställdhetsfrämjande arbetet särskilt måste synliggöra kvinnors förutsättningar att delta politiskt. Först då kan relevanta åtgärder vidtas för att undanröja de hinder som kan finnas.
- ▶ **Anpassa språk så att alla förstår och tillgänglighetsanpassa lokaler**
Det finns mycket du kan göra för att underlätta för målgruppen att komma till och ta del av mötet: tala och skriv klarspråk, ha material på lättläst svenska, ha material på olika språk, bistå med tolkar vid behov, tänk på att inte använda exkluderande eller diskriminerande begrepp, ha tillgänglighetsanpassade lokaler och mötesplatser och se till att tidpunkten inte krockar med högtider i olika kulturer. Se också till att det finns barnpassning/ barnomsorg i anslutning till aktiviteterna
- ▶ **Riktade insatser för kvinnors makt och inflytande**
Använd riktade insatser specifikt för kvinnor som ett verktyg för att skapa bättre förutsättningar för deras tal- och handlingsutrymme och på så sätt öka deras makt och inflytande.
- ▶ **Separatistiska rum för kvinnor**
Skapa möjlighet till separatistiska rum inom vilka kvinnor har möjlighet att känna trygghet och igenkänning och där de lättare kan komma till tals samt formulera och avhandla frågor som är viktiga för dem och stötta varandra genom systerskap.
- ▶ **Rekrytera demokratiambassadörer i målgruppen**
Rekrytera demokratiambassadörer i grupper av kvinnor som är svåra att nå. En demokratiambassadör kan vara en stark lokal ledare eller en eldsjäl som har visat ett stort intresse för en fråga och har en god förmåga att föra gruppens talan.
- ▶ **Använd befintliga sammanhang istället för att skapa nya**
Skapa inte nya sammanhang utan rekrytera demokratiambassadörer i befintliga sådana. På så sätt kan ett redan förekommande engagemang stärkas och kanaliseras vidare till ett politiskt deltagande. Då kan ett intresse för olika politiska frågor som rör målgruppen kan tas tillvara.

- ▶ **Utbilda och rusta demokratiambassadörerna**
Utbilda demokratiambassadörerna och ge dem verktyg för att hålla egna informationsaktiviteter i sina befintliga sammanhang. Tillhandahåll information om hur det politiska systemet och samhället fungerar både i Sverige generellt och i kommunen specifikt. Ställ krav och ge ett arvode!
- ▶ **Goda förutsättningar för en inkluderande medborgardialog**
Låt det politiska samtalet ske på målgruppens egna villkor och se till att det utspelar sig på deras arenor, utifrån deras egna erfarenheter och perspektiv. Det kan handla om tid och plats för mötet, eller om behov finns, att deltagarna på mötet enbart är kvinnor. Möjliggör för målgruppen att själva få sätta mötesagendan för det politiska samtalet och formulera de frågor som ska diskuteras och som är viktiga för dem.
- ▶ **Uppföljning av politiska förslag och återkoppling till målgruppen**
Ta till vara målgruppens åsikter och låt inte medborgardialoger och medborgarförslag bli ett spel för gallerierna. Se till att politiska förslag från målgruppen följs upp i nämnder och i kommunfullmäktige och att det finns välfungerande rutiner för återkoppling av åtgärder och beslut som har tagits, utifrån målgruppens olika medborgarförslag.
- ▶ **Skapa kontinuitet och ett organisatoriskt minne**
Arbeta fram en hållbar struktur för det demokrati- och jämställdhetsfrämjande arbetet. Ha fysiska och kontinuerliga möten med målgruppen, på vilka nya politiska förslag från målgruppen kan diskuteras och resultatet av tidigare medborgarförslag kan presenteras. Upprätta ett organisatoriskt minne för arbetet som är hållbart och inte avhängigt enstaka personer och eldsjälar.

Referenslista

Demokratiutredningen; Låt fler forma framtiden! (2014) (SOU 2016:5)
regeringskansliet, kulturdepartementet.

Det ordnar sig: teorier om organisation och kön. (2011) Wahl, Anna., Holgersson, Charlotte., Höök, Pia & Linghag, Sophie, Lund: Studentlitteratur.

Gömd & Glömd, (2014), hämtad januari 2019, från
www.tris.se/wp-content/uploads/2014/02/Informationsblad-Gömd-Glömd.pdf

Rätt att rösta! – hur kommuner och landsting kan arbeta för att öka valdeltagandet. (2009) Sveriges Kommuner och Landsting.

Strategi för en stark demokrati – främja, förankra, försvara. (2018),
regeringskansliet, kulturdepartementet.

Valda i riksdagsval, antal efter kön, parti, utländsk/svensk bakgrund och valår och Folkmängd efter ålder, år, region, födelseregion och kön, (2014), hämtad januari 2019, SCB.

Valda i riksdagsval, andelar i procent efter kön, parti, utländsk/svensk bakgrund och valår, (2014) hämtad januari 2019, SCB.

Valdeltagande i riksdagsval bland svenska medborgare folkbokförda i Sverige, andelar i procent efter utländsk/svensk bakgrund, kön och valår, (2014), hämtad januari 2019, SCB.

TIPS

European Network of Migrant Women har tagit fram en liknande metodhandbok som dessutom jämför olika EU-länders kontexter.
Du hittar den via www.migrantwomennetwork.org

Mer information

Vill du ha mer information om material som användes vid Rösträttsutbildningar eller boka en kompletterande metodverkstad till materialet.

Gå in på www.sverigekvinnolobby.se eller mejla info@sverigekvinnolobby.se.

Demokratiambassadörer på studiebesök i riksdagen, september 2018

Demokratiambassadören Maha Fayed, projektledaren för Rösträtt, Malpuri Groth och ordförande för Sveriges Kvinnolobby, Anna Giotas Sandquist på Allmändalen i Fittja 2018.

BILAGOR

Övningar till utbildningstillfälle

Follow the money

Syftet med övningen är att skapa en förståelse för hur de politiska partiernas förslag påverkar olika samhällsfunktioner och tjänster som vi använder i vardagen. Målet med övningen är att öka kunskap om att alla delar av ens vardag föregås av politiska beslut, om samhällets uppbyggnad och beslutsprocesser och att det går att påverka politiska och demokratiska processer som i sin tur påverkar ens egen vardag.

Instruktion:

- 1. Sitt tillsammans i er grupp och diskutera hur ni får ta del av skattepengarna.** Bestäm er för vilka samhällsfunktioner som ni anser vara de viktigaste och mest relevanta för er.
- 2. Lista era valda samhällsfunktioner** med den viktigaste överst.
- 3. Diskutera tillsammans i helgrupp.** Gör en lista i helgrupp över de samhällsfunktioner ni tycker är viktiga och under vilken beslutnivå som det politikområdet ligger, diskutera på vilket sätt den ligger under den specifika nivån.

Exempel:

En av grupperna säger att skolan är en viktig samhällsfunktion. Skriv in - på en tavla eller i en tabell - skola under nivån "kommun" för att styrning och budget ligger på kommunen. Någon kanske då lyfter att Skolverket och Skolinspektionen (som ligger på statlig nivå) också påverkar skolans utformning och undervisningens kvalitet.

Mitt bästa argument och det goda samtalet

Syftet med övningen är att med hjälp av olika påståenden få öva på att bemöta olika missuppfattningar om det demokratiska systemet och valet. Syftet är också att övertyga en omotiverad person om att använda sin rösträtt och engagera sig i politiska frågor. Ytterligare ett syfte är att lära sig principerna om ett demokratiskt samtal.

Instruktion:

1. Dela upp er i gruppen och sitt tillsammans två och två.
2. Börja med att skapa en egen hisspitch på 30 sek om varför en ska rösta och testa den på din kompanjon.

Vad är en hisspitch? En hisspitch är en snabb och magnetisk förklaring på vad du gör eller kan hjälpa till med. Syftet är som sagt inte att få ett ja eller nej på plats, utan att väcka intresse nog för att få fortsätta vid ett senare tillfälle.

3. Tänk er sedan ett litet rollspel, där den ena personen läser ett av påståendena nedan och spelar en person som är omotiverad att rösta i ett val.
4. Den andra personens uppgift blir att bemöta den omotiverade personens påstående med argument för varför personen borde gå och rösta i valet.
5. Gå sedan igenom påståendena i helgrupp och fyller tillsammans på förrådet med bra argument mot påståendena nedan.

Exempel på påståenden att bemöta:

- ▶ Jag tänker inte gå och rösta, jag förstår ändå inte hur en gör.
- ▶ Men varför ska jag rösta i valet, tycker inte alla partier likadant i alla fall?
- ▶ Det spelar ingen roll vad jag tycker är viktigt, politikerna kommer i alla fall inte att lyssna på mig eller göra som jag vill, de vill bara ha makt. De förstår inte hur jag har det.
- ▶ Allt är så krångligt, jag kommer ändå inte att förstå vad de olika politiska partierna vill.

Årsmöteskrav

Utdrag ur årsmötesuttalande från Sveriges Kvinnollobbys årsmöte mars 2018. Vi vill med dessa krav ge inspiration till vad ni som kommun, region, eller annan organisation kan göra i ett bredare perspektiv för att stärka kvinnors makt över samhället och sina egna liv.

Tillsammans kräver vi:

- ▶ Att politiska partier ska arbeta aktivt för att stärka utrikes födda kvinnors ställning i sina organisationer. Se till att partistyrelser, verkställande utskott och valberedningar speglar Sveriges befolkning.
- ▶ Att politiska partier ska utveckla politik och förslag som är relevanta för och förbättrar situationen för utrikes födda kvinnor i hela Sverige.
- ▶ Att politiska partier ska införa varannan damernas och var femte utrikes född dam. Säkerställ representationen på sina listor med varannan damernas 2.0.
- ▶ Att politiska partier, myndigheter och andra organisationer som sprider information om valet ska finnas på plats och arrangera aktiviteter i bostadsområden där valdeltagandet är lågt och särskilt vända sig till kvinnor.
- ▶ Att kommuner, Valmyndigheten och andra relevanta organisationer ska arbeta för att säkra trygghet och tillgänglighet för kvinnor och flickor i och kring vallokaler genom att ha kunskap om hedersförtryck och ett genomgående jämställdhetsperspektiv i allt sitt arbete, särskilt i utbildning av valarbetare.
- ▶ Att regering, kommuner, Arbetsförmedling och andra relevanta myndigheter ska stärka utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden genom att öronmärka hälften av alla insatser för kvinnor och särskilt satsa på kvinnodominerade sektorer som vård och omsorg.
- ▶ Att offentliga verksamheter så som vård, skola och omsorg ska arbeta för att säkra utrikes födda kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter, SRHR. Alla kvinnor och flickor har rätt till kvalitetssäkrad sex- och samlevnadsundervisning, god mödra- och förlossningsvård, tillgång till preventivmedel och abort samt frihet från hedersrelaterat våld- och förtryck, inklusive könsstympning, och utnyttjande inom surrogatmödraskap, prostitution och pornografi.

Makt att forma samhället och sitt eget liv är en metodhandbok som riktar sig till verksamhetsnära tjänstepersoner, ledning och styrning i kommuner.

Genom att ta tillvara det befintliga engagemanget ämnar metoderna att fördjupa demokratin och ta sig an det demokratiska utanförskap som många utrikes födda kvinnor erfar.

Metodhandboken tar avstamp i en beprövad metod med demokratiambassadörer - agenter bland medborgare som har som uppgift att påverka andra medborgare för en ökad demokratisk delaktighet, som t.ex. att rösta i ett val. Metoder baseras på projektet Rösträtt som mobiliserade utrikes födda kvinnor under valrörelsen 2018. Handboken presenterar exempel på praktiskt intersektionellt och jämställdhetsintegrerat demokratiarbete.

Handboken är indelad i två delar varav den första delen består av tips, checklistor och goda exempel för att rekrytera, mobilisera och ta till vara engagemang. Den andra delen är en fördjupning och ger tips på hur arbete med demokratiambassadörer kan förvaltas vidare i kommunen och bidra till utvecklingen av demokratiska dialoger med medborgare.

Om Sveriges Kvinnolobby

Sveriges Kvinnolobby är en partipolitiskt obunden och ideellt verksam paraplyorganisation för svensk kvinnorörelse. Under vårt paraply finns 47 medlemsorganisationer som arbetar för att stärka kvinnors position i samhället. Sveriges Kvinnolobbys arbete vilar på feministisk grund och verkar för kvinnors mänskliga rättigheter i ett jämställt samhälle. All verksamhet utgår från FN:s Kvinnokonvention och Beijing Platform for Action.